

50. Türk ve Rus atasözlerinde “Ölüm” kavramına bir bakış

Shelale RAMAZANOVA¹

APA: Ramazanova, S. (2022). Türk ve Rus atasözlerinde “Ölüm” kavramına bir bakış. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (27), 783-792. DOI: 10.29000/rumelide.1105613.

Öz

Türk ve Rus toplumlarının dünya görüşünün fonksiyonları atasözlerinde mevcuttur. Tarih ve kültür üzerinde uzun bir gözlem, tecrübe ve gelişim süreci sonucu ortaya çıkan atasözleri, kültürel bilgileri, tavırları ve düşünce kalıplarını nesilden nesle aktarır. Gelenekler, görenekler ve inançlar, atasözleri aracılığı ile önce insanların zihnine daha sonra davranışlarına yerleşir. Atasözleri düşünceyi büyük oranda yansıtan bir dil materyalidir. Ulusal dillerde ifade edilen kavramlar semiyotik birimleri belirtir. Ulusal dünya görüşünün fonksiyonları, halk kültürünün özgünlüğü ve yaşam tarzının fonksiyonları atasözlerinde kendine yer bulur. Bu özellikleriyle atasözleri araştırma konusu olarak ilgi çekmektedir. Bu çalışmada, atasözlerinde “ölüm” ifadesinin anlamsal farklılıklarının temelleri sorgulanacaktır. Ayrıca, Türkler ve Rusların tarih boyunca ölüm algısındaki değişimleri ve yüzyıllar içerisinde sanatsal söylemin gelişmesiyle birlikte, “ölüm” kavramının duygularla ifade edilmiş biçimleri ortaya konulacaktır. Ölüm, insanın kendi sonunu düşünmeye iten bir olgudur. Ölen birinin yakınlarında derin izler bırakan ölüm algılaması, din, tıp, felsefi ve sosyolojik açıdan ele alınabilir. İnsanların düşüncelerinde böylesine önemli bir iz bırakan ölüm, birçok halk edebiyatı eserinde ve atasözlerinde etkili bir biçimde tasvir edilmiştir. Ölüm kavramı hem gerçek hem de mecazi anlamıyla atasözlerinde kullanılabilirdiğinden, atasözünün hem Türkçe hem de Rusça tanımının yapılması gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: atasözü, halk felsefesi, algı, ölüm, kabullenme, karşılaştırma

An overview of the concept of "Death" in Turkish and Russian proverbs

Abstract

The functions of the worldview of Turkish and Russian societies are present in the proverbs. It conveys the proverbs, cultural knowledge, attitudes and thought patterns that arise as a result of a long observation, experience and development process on history and culture from generation to generation. Traditions, customs and beliefs settle first in people's minds and then in their behavior through proverbs. Proverbs are a language material that reflects thought substantially. Concepts expressed in national languages refer to semiotic units. The functions of the national worldview, the originality of folk culture and the functions of the lifestyle are found in the proverbs. With these characteristics, proverbs are of interest as a subject of research. In this study, the fundamentals of semantic differences of the expression "death" in proverbs will be questioned. In addition, with the changes in the perception of death of Turks and Russians throughout history and the development of artistic discourse over the centuries, the emotionally expressed forms of the concept of "death" will be revealed. Death is a phenomenon that makes one think about one's own end. The perception of death, which leaves deep scars near a deceased person, can be addressed from a religious, medical,

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ardahan Üniversitesi, İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü (Ardahan, Türkiye), shramazan18@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-3252-6504 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 30.12.2021-kabul tarihi: 20.03.2022; DOI: 10.29000/rumelide.1105613]

philosophical and sociological point of view. Since the concept of death can be used in proverbs both literally and metaphorically, the proverbs must be defined in both Turkish and Russian.

Keywords: proverb, public philosophy, perception, death, acceptance, comparison

1. Giriş:

Kavram, bir yandan, bir kişinin gerçek bir fenomeni mantıksal olarak anlamasının bir sonucudur. Bir diğer yandan ise, kavrama esas olan algı ile ilişkili duygusal bir deneyim ve ayrıca değerlendirmesidir. Bir kavramın içeriği, bir insanın belirli bir gerçeklik nesnesine ilişkin tüm bilgilerini içerir. Örneğin, ölüm kavramı aşağıdaki unsurları birleştirir:

- Doğal / biyolojik: ölen kişi, ölüm nedeni, dış belirtiler, iç belirtiler;
- Tıbbi: ölüm teşhisi;
- Sosyal: cenaze töreni, (ölüm anı, ölümün ilan edilmesi, ölüm sonrası, defin ve yas süresi) ilgili tüm özellikler;
- Duygusal: olup bitenlerle ilgili olarak insanların duyguları;
- Varoluş;
- Kaçınılmaz son;
- Korku;
- Kabullenilif;
- Sembolik: mitolojik ve dini fikirler ile batıl inançlar.

Kurduğumuz bu sistematik yapı aşağıda irdelenecektir.

Ölüm, insanlar için anlaşılmaz ve gizemli olduğundan günlük yaşanılan hayat aracılığıyla yorumlanır. Bu gerçek, edebi eserlere bir şekilde yansıtılır. Gerçekliğin mecazi olarak yeniden yorumlanması ve zenginleştirilmesinde kalıp ifadeler (atasözleri) önemli bir rol oynar. Bu durumda insanların bilinçli olarak metaforlar yaratmaları, yaşamı ve ölümü kendilerinin nasıl temsil ettiklerini açıklamaya, bu gizemi hem kendileri hem de başkaları için keşfetmeye çalışmaları muhtemeldir. İnsanlar hayatı kalıcı bir şey olarak anladıklarından, genellikle onu macera, seyahat vb. ile ilişkilendirirler. Bu nedenle atasözleri, insanların bir konu hakkında kendi fikir ve düşüncelerini açıklamalarına yardımcı olur.

Çalışma: Türk ve Rus atasözleri içinde yer alan “ölüm” kavramıyla ilgi olanların sečilmesi ve bu atasözlerinin bilimsel yapılarının açıklanması, yorumlanması ve kavramsal fonksiyonlarının incelenmesini içerir. Çalışmamızın amacı Türk ve Rus edebi metinlerinde görülen “ölüm” kavramını incelemektir. Araştırmamızın objesi, sözlüklerde devamlı bir örneklem ile tanımlanan Türk ve Rus paremiolojik (Tan, 2017: 98) birimlerinin sečilmesidir. Çalışmamızın materyali “ölüm” kavramı ile ilgili Türkçe ve Rusça atasözleri üzerine yapılan çalışmaları içeren yazılı kaynaklardan oluşmaktadır. Çalışmamızda temel kaynak niteliğinde atasözü kitapları incelenmiştir. Bu doğrultuda atasözlerinden yola çıkarak her iki toplumun sosyo-kültürel yapısı hakkında çıkarımlarda bulunma imkânı elde edilecektir. Ayrıca çalışmada sosyo-kültürel bakış açısı benimsenip Türkiye ve Rusya’da kullanılan ve konuya ilişkin yazılı kaynaklardan tespit edilen atasözlerinden yola çıkılarak Türk ve Rus toplumunun “ölüm” kavramı karşısındaki tutumunu ve bu tutumun atasözlerine nasıl yansıldığı irdelenecektir.

Atasözlerinde “ölüm” ifadesinin anlamsal farklılıkların temellerinin sorgulanacağı bu çalışmada ayrıca, tarihi süreç içerisinde Türkler ve Rusların ölüm algısındaki değişimler sonucunda, sanatsal söylemin

gelişmesine paralel olarak, “ölüm” kavramının duyguların daha spesifik bir şekilde ifade edilmesinden doğan anlamı belirlenir.

Ölüm biyolojik anlamda canlı organizmaların yaşayan dünyadan ayrılması anlamına gelir. Fuat Tanhan ve Figen Arı İnci ölümü şu şekilde açıklarlar: “Ölüm, bilimsel anlamda açıklanması karmaşık bir biyolojik sistemin çökmesidir. Bu çöküş yaşlanma, klinik ölüm ve beyin ölümü gibi bir seri biyolojik olayın gelişmesiyle oluşur” (2009:11) “Biyolojik ölüm, solunum ve kalp atımı gibi yaşamsal fonksiyonların sona ermesi ile tanımlanmaktadır” (2009:11). Rus Büyük Tıp Ansiklopedisinde biyolojik ölüm “Ölüm, temel yaşamın, solunumun, kan dolaşımının ve metabolizmanın geri dönüşü olmayan bir şekilde kesilmesidir” (1970) diye tercüme edilebilir. Başka bir deyişle biyolojik anlamda ölüm, canlı organizmaların yaşayan dünyadan ayrılması anlamına gelir.

Sokrates, Platon, Aristoteles, Cicero, Heidegger, Sartre, Nietzsche ve diğerleri, ölümün hayatta kalmanın önemli bir parçası olduğunu savunmuştur (F. Tanhan, F.A. İnci, 2009: 14). Bu durum, ölümün en temel insan gerçeklerinden biri olduğunu göstermektedir. Atasözü ölüm hakkında felsefi bir yaklaşıma ve tecrübeye sahiptir. “Arıca etek, kurucu yatak (Aksoy, 2013: 150); İnsanlar ölmeseydi yeryüzü onları taşıyamazdı (Dal, 1989: 248), vs.” gibi kalıp ifadelerle bu felsefi yaklaşıma ve tecrübeler anlamlaştırılır. Çok sayıda atasözü ölüm hakkında felsefi bir yaklaşıma ve tecrübeye sahiptir:

1. “Не на живот рождаемся, а на смерть- (Karnımıza değil ölüme doğarız), (Dal, 1989: 248);

2. Кабы люди не мерли- земле не сносят- (İnsanlar ölmeseydi yeryüzü onları taşıyamazdı), (Dal, 1989: 248);

3. Кабы люди не мерли, и мы бы на тот свет дороги не нашли-(İnsanlar ölmeseydi, öbür dünyaya giden yolu bulamayacaktık), (Dal, 1989: 248);

4. Arıca etek, kurucu yatak (Aksoy, 2013: 150);

Üç gün yatak, dördüncü gün (kara) toprak” (Albayrak, 2009: 850). “Ölüm” kavramı, dil ve düşünce ölçüğü, insanların dünyayı algılama biçimi tarafından belirlenen varoluşsal ve kültürel bir oluşumdur diyebiliriz. Mitolojik anlatımlarda ve kutsal kitaplarda, başlangıçta ölüm kavramının olmadığı, fakat yasaklanan hareketlerin yapılması sonucunda, Tanrının buyruğuna karşı gelinmesi sebebi ile “ölüm” ve “ölümlülüğün” var olduğu bilgileri yer almaktadır (Örnek 1971’a: 200- 203; Roux 2002: 264.). M. Monten ise kaçınılmaz ölüm algısını şöyle açıklamıştır: “Zevk aldığınız yaşamınızın bir yarısı hayata diğer yarısı ölüme aittir. Doğduğun günden öldüğün güne kadar yaşarsın” (1992: 98).

1. “Ölümü gören hastahğa razı olur (Aksoy, 2013: 298);

2. Gelin girmedik ev olur, ölüm girmedik ev olmaz (Aksoy, 2013: 208);

3. Zaman gelince, herkes mezara girecek (Dal, 1989: 249);

Yaşamayı umut et ama ölmeğe hazır ol” (Dal, 1989: 247). Örneklerinde olduğu gibi hem Rus ve hem de Türk atasözlerinde ölüm bir varoluş ve kaçınılmaz son olarak algılanmaktadır.

1. **“Aslan kükürse beygir titrer** (Aksoy, 2013: 155);
2. **Atın ölümü arpadan olsun** (Aksoy, 2013: 115);
3. **Tabancanın dolusu bir kişiyi korkutur, boşu kırk kişiyi** (Aksoy, 2013: 440);
4. **Yatan (hasta yatan) ölmez, eceli yeten ölür** (Aksoy, 2013: 342);
5. **Her insan cennete gitmek ister ama hiç kimse ölmek istemez** (Dal, 1989: 247);
6. **Günahlarında kork, ölümden korkma** (Dal, 1989: 248);

Yaşayan ölümden korkar (Dal, 1989: 246), **vs.**” Bu atasözlerinde ölümün etrafımızda olduğunu ve bunu unutmamız gerektiğini ifade eder. Dolayısıyla incelediğimiz atasözlerinde ölüm kelimesi mecazi anlamda kullanılmakta ve böylece atasözünün ortak özelliği olan daha az kelimeyle daha çok ifade edilmesi sağlanmaktadır.

Görüldüğü üzere yukarıda verdiğimiz atasözlerinin semantiği, ölümün nedenini ve hatta amacını ortaya koymaktadır. İlk olarak insanlar ölmek için doğarlar. İkinci olarak ölümün olmadığı bir yeryüzünde doğan ve doğacak olanlara yer kalmazdı ve üçüncü olarak her iki toplumun dini inancına göre ölümün öteki dünyaya bir geçişı olduğu söylenebilir.

2. Türk ve Rus atasözlerinde varoluş ve kaçınılmaz son olarak ölüm algısı

Dilbilimsel kavramları analiz ettiğimizde algı terimini, olayın ifadesini ortaya çıkaran ve dikkati bir şeye kaydırarak belirli bir duyguyla olayları algılayan bir grup alt birimler olarak tanımlayabiliriz (Akarsu, 1975: 16; Piotrovskiy, 1979: 112; Şahiner, 2017: 297; Kierkegaard, 2009'a:14; Bayevskiy, 2012: 154). Ayrıca üretim tarzına ve ilişkilere bağlı olarak insan varlığının ve gerekli kararların toplumsal yapıda anlaşılabilceğini vurguladığını görüyoruz. Belirlediğimiz gibi kavram, kültürel ve tarihi mekanda var olup, insanların düşünüş biçimini zihniyetini ortaya çıkarmaktadır. Bu tarz bilgiler Altay yaratılış mitinde de karşımıza çıkmaktadır, *“Allah'ın yasakladığı meyveyi yiyen Eje, doğum yapmakla ve ölümlü olmakla cezalandırılır”* (İnan, 2006: 16). Bu anlatılar, toplum felsefesinin edebi ölçütler çerçevesinde şekillendirilmesiyle oluşturulmuştur ve anlatılardan da anlaşılacağı üzere ölüm, insana ceza olarak verilen “yok oluş” manasına gelmektedir. Burada yok olma terimi ile kastedilen, canlının hiçliğe ulaşması anlamından çok, dünyevi hayatın sonu ve yeninin varlığı olarak düşünülebilir. *“Bir gün öleceğiz”* cümlesini insanların doğal bir kaçınılmazlık olarak yorumladığı “alışılmış ölüm”, alışılmış çaresizlik halidir. İnsanlar, yaşayanlar ve ölümler arasındaki boşluğu hissetmedikleri için bu hayattan ayrılmayı tam bir kopuş olarak algırlar (Aryes, 1992: 351). Orta Çağ'ın başlarındaki insanlar ölüm karşısında korku duymazlar çünkü ölümlerin yaşadıkları yaşamları için yargılanmaz ve ceza almayacakları sonsuz bir tür uykuya daldıklarına inanırlar. Bu uyku, İsa peygamberin ikinci gelişine kadar sürecektir. İsa peygamber yeniden dünyaya geldikten sonra geçmişte ölenlerin hepsi yeniden dirilecek ve cennetin krallığına gidecektir (Aryes, 1992: 98).

Netice itibarıyla diyebiliriz ki her iki toplumda da ölüm öncelikle kabul edilmesi gereken kaçınılmaz bir sondur ve bununla ilgili mecazi ifadeler taşıyan pek çok atasözü vardır. Türk ve Rus atasözlerinde bu ifadelere yer veren örnekleri şöyle aktara biliriz:

2.1. Türk atasözlerinde

1. **“Ecele (ölüme) çare bulunmaz** (Aksoy, 2013: 256);
2. **Ağaca dayanma kurur (çürür), adama (insana) dayanma ölür** (Aksoy, 2013: 118);
3. **At ölür meydan (nalı) kalır, yiğit ölür şan (namı) kalır** (Aksoy, 2013: 163);
4. **Ecel geldi cihane, baş ağrısı bahane (Bahanesiz ölüm olmaz)** (Aksoy, 2013: 256);
5. **Gelin girmedik ev olur, ölüm girmedik ev olmaz** (Aksoy, 2013: 286);
6. **Olacakla öleceğe çare bulunmaz** (Aksoy, 2013: 400);
7. **Ölenle (birlikte) ölinmez** (Aksoy, 2013: 407);
8. **Ölü, aşı neylesin; türbe, taşı neylesin** (Aksoy, 2013: 407);
9. **Ölüm dirim (kalım) bizim için** (Aksoy, 2013: 407);
10. **Ölüm hak, miras helal** (Aksoy, 2013: 408);
11. **Ölüm ile öç alınmaz** (Aksoy, 2013: 408);
12. **Ölümden öte(-ye) köy yoktur** (Aksoy, 2013: 407);
13. **Ölürse yer beğensin, ölmezse el beğensin** (Aksoy, 2013: 408);
14. **Vasiyet ölüm getirmez**”(Aksoy, 2013: 460).

İncelediğimiz Türk atasözlerinde ölüm bir varoluş ve kaçınılmaz son olarak algılanmaktadır. Bu atasözlerinde ölüm, insan yaşamının sonunu ifade ederken bazen de bir nesnenin bitişini simgelemek için metaforik olarak kullanılır. Bu metaforik anlamı sağlayan ise, Türk sosyo-psikolojik dünyasıdır.

2.2. Rus atasözlerinde

1. **“Всем там быть: кому раньше, кому позже-** (Herkes orada olacak, kimi erken, kimi ise geç) (Dal, 1989: 250);
2. **Живешь – не оглянешься, помрешь – не спохватишься-** (Yaşarken arkana bakmazsın, ölünce tutunamazsın) (Dal, 1989: 246);
3. **Жить надейся, а умирать готовься-** (Yaşamayı umut et ama ölmeye hazır ol), (Dal, 1989: 247);
4. **И пономарь, и владыка в земле равны-** (hem kilisede çanları çalan (fakir-yoksul), hem efendi (zengin-varlıklı) yeraltında eşittir), (Dal, 1989: 250);
5. **И то будет, что и нас не будет-** (Ve gün gelecek biz olmayacağız), (Dal, 1989: 250);

- 6. Как ни вертись, а в могилку ложись-** (*Nasıl dönersen dön mezara yatacaksın*), (Dal, 1989: 248);
- 7. На всех одна смерть-** (*Herkes için ölüm tekdir*), (Dal, 1989: 252);
- 8. Одна смерть правдива-** (*Sadece ölüm haktır*), (Dal, 1989: 252);
- 9. От смерти и под камнем не укроешься-** (*Ölümden taşın altında bile saklanamazsın*), (Dal, 1989: 250);
- 10. От смерти ни отмолоотишься, ни открестишься-** (*Ölümden ne dua ederek ne de reddederek kurtulursun*), (Dal, 1989: 249);
- 11. Перед судьей, да перед смертью замолчишь-** (*Ölüm ve hâkim karşısında susacaksın*), (Dal, 1989: 248);
- 12. По безлюдью смерть не ходит-** (*Ölüm ıssızlıkta yürümez*), (Dal, 1989: 252);
- 13. Придет время, все лягут в могилку-** (*Zaman gelince, herkes mezara girecek*), (Dal, 1989: 249);
- 14. Рубаха к телу близка, а смерть ближе-** (*Ölüm gömlekten daha yakın vücuda*), (Dal, 1989: 249);
- 15. Сколько ни жить, а смерти не отбыть-** (*Ne kadar yaşarsan yaşa, ölüm kaçılmaz*), (Dal, 1989: 249);
- 16. Смерть всех сравнивает-** (*Ölüm herkesi eşleştirecek*), (Dal, 1989: 252);
- 17. Смерть не все возьмет, только свое возьмет (т.е. плоть)-**(*Ölüm her şeyi değil, sadece kendisine ait olanı (yani vücudu) alacak*), (Dal, 1989: 252);
- 18. Смерть не свой брат- разговаривать не станешь-** (*Ölüm kendi kardeşin değil, onunla konuşamayacaksın*), (Dal, 1989: 247);
- 19. Смерть ни на что не глядит-** (*Ölüm hiçbir şeye bakmaz*), (Dal, 1989: 248);
- 20. Смерть плотью живет-** (*Ölüm bedende yaşar*), (Dal, 1989: 248);
- 21. Царь и народ- все в землю пойдет-** (*Çar ve halk bir gün toprak olacak*), (Dal, 1989: 250)”.

İncelediğimiz Rus atasözlerinde olduğu gibi “ölüm” insandan bağımsız bir güç ve kaçınılmaz bir son olarak algılanmaktadır. Kaçınılmazlık, kabullenmeve boyun eğme ihtiyacını beraberinde getirir.

Hem Türk ve hem de Rus atasözlerinde, ölüm, makam, mevki ayırmadan herkes için aynıdır. Ayrıca ölümün insandan bağımsız bir güç ve kaçınılmaz bir olgu olduğu görülmektedir. Ölümün kimi zaman son, kimi zaman da mecazi olarak herhangi bir nesnenin sonunu sembolize etmek için kullanıldığı da görülmektedir.

3. Ölüm karşısında korku, kötülük, merdane duruş ve kabulleniş

3. 1.Türk atasözlerinde

1. **“Aç gezmekten tok ölmek yeğdir** (Aksoy, 2013: 110);
2. **Ağlama ölü için, ağla deli (diri) için** (Aksoy, 2013: 122);
3. **Anamın (babamın) öleceğini bilseydim kulağı dolu darıya satardım (acı soğana değişirdim)** (Aksoy, 2013: 104);
4. **Aslan kükrerse beygir titrer** (Aksoy, 2013: 155);
5. **Atın ölümü arpadan olsun** (Aksoy, 2013: 74);
6. **Borcun iyisi vermek, derdin iyisi ölmek** (Aksoy, 2013: 201);
7. **Cins kedi ölüsünü göstermez** (Aksoy, 2013: 154);
8. **Dün öleni dün gömerler** (Aksoy, 2013: 182);
9. **Dünya ölümlü, gün akşamlı** (Aksoy, 2013: 183);
10. **Gem almayan atın ölümü yakındır** (Aksoy, 2013: 208);
11. **Herkes kendi ölüsü için ağlar** (Aksoy, 2013: 227);
12. **İmam evinden aş, ölü gözünden yaş çıkmaz** (Aksoy, 2013: 236);
13. **İtin ölümü gelirse cami duvarına işer** (Aksoy, 2013: 244);
14. **Kırk yılda bir ölet olur, eceli gelen ölür** (Aksoy, 2013: 264);
15. **Kör ölür badem gözlü olur, kel ölür sırma saçlı olur** (Aksoy, 2013: 274);
16. **Ölüm ile oç alınmaz** (Aksoy, 2013: 298);
17. **Ölüm yüz aklığ(-dır)** (Aksoy, 2013: 298);
18. **Ölümü gören hastalığa razı olur** (Aksoy, 2013: 298);
19. **Ölüsü olan bir gün ağlar; delisi olan her gün ağlar** (Aksoy, 2013: 298);
20. **Ölüyü çok yursan sıcağan olur** (Aksoy, 2013: 299);
21. **Ölüyü örtekorlar (örtekomuslar), deliğe dürtekorlar (dürtekomuslar)** (Aksoy, 2013: 299);
22. **Yatan (hasta yatan) ölmez, eceli yeten ölür”** (Aksoy, 2013: 342).

Yukardaki atasözlerinde ölüm, gerçek anlamının yanı sıra her türlü kötü durumu kapsayan bir algıya sahiptir. Örnekleğimiz atasözlerinde ölüm kelimesi mecazi anlamda kullanılmakta ve böylece atasözünün ortak özelliği olan daha az kelimeyle daha çok ifade edilmesi sağlanmaktadır. Ayrıca mecazi kullanımlar sayesinde atasözünün anlamı güç ve derinlik kazanmaktadır.

3.2. Rus Atasözlerinde

1. **“Бойся Бога: смерть у порога-** (*Allahtan kork: kapıda ölüm var*), (Dal, 1989: 249);
2. **В рай просят, а смерти боятся-** (*Her insan cennete gitmek ister ama hiç kimse ölmek istemez*), (Dal, 1989: 402);
3. **Всякий живот смерти боится-** (*Karında yatan herkes ölümden korkar*), (Dal, 1989: 246);
4. **Дай Бог, чтоб земля на нем легких пухом лежала-** (*İnşallah yatığı yer tüy gibi hafif olur*), (Dal, 1989: 254);
5. **Дал бы Бог здоровья, а дней много впереди-** (*Tanrı sağlık verseydi, önümüzde çok günler olurdu*), (Dal, 1989: 247);
6. **Живешь- не оглянешься, помрешь- не спохватишься-** (*Yaşadığında arkana bakmazsın, ölünce düzeltemezsin*) (Dal, 1989: 246);
7. **Живой смерти не ищет-** (*Yaşayan ölüm aramaz*), (Dal, 1989: 246);
8. **Живот смерти не любит-** (*İnsan karnı ölümü sevmez*), (Dal, 1989: 248);
9. **Жить- мучиться, а умереть не хочется-** (*Yaşayarak acı çekersin ama ölmek istemezsin*), (Dal, 1989: 247);
10. **Жить тяжело, да и умерать нелегко-** (*Yaşatmak zordur, ölmek ise kolay değil*), (Dal, 1989: 247);
11. **Избави Бог от наглої смерти-** (*Allah arsız ölümden korusun*), (Dal, 1989: 252);
12. **Как жить ни тошно, а умереть тошної-** (*Yaşatmak kadar, ölmek de korkunçtur*), (Dal, 1989: 246);
13. **Ленивого дошлешься, сонливого добудишься, а мертвого не дозовешься-** (*Tembeli yollayamazsın, uykusuyu uyandıramazsın, ölüyü ise çağıramazsın*), (Dal, 1989: 389);
14. **Лучше век терпеть, чем вдург умереть-** (*Aniden ölmektense bir yüzyıl katlanmak daha iyidir*), (Dal, 1989: 247);
15. **На век не наешься, перед смертью не наживешься-** (*Bir asır boyunca karnı doyuramazsın, ölmeden kar edemezsin*), (Dal, 1989: 248);
16. **Не бойся смерти, бойся грехов!-** (*Günahlarından kork, ölümden korkma*), (Dal, 1989: 248);

17. Не в гору живет, а под гору- (Yokuş yukarı değil yokuş aşağı yaşanır), (Dal, 1989: 247);

18. Смерти бояться- на свете не жить- (Ölümden korkarak dünyada yaşayamazsın), (Dal, 1989: 248);

19. Смерть без покаяния-собачья смерть- (Tövbesiz ölüm it ölümüdür), (Dal, 1989: 252);

20. Смерть ни на что не глядит- (Ölüm hiçbir şeye bakmaz), (Dal, 1989: 248);

21. Умереть сегодня страшно, а когда-нибудь-ничего- (Bugün ölmek korkutucu ama günün birinde...!), (Dal, 1989: 246)”.

Yukarda verdiğimiz atasözlerinde ölümün etrafımızda olduğu ve bunu unutmamız gerektiği belirtilmektedir. Bazı atasözlerinde ise hiç kimsenin ölümden kaçamayacağı, korkunun ölümden kurtulmaya bir faydasının olmadığı ifade edilmektedir.

Her iki toplumda da öldükten sonra varlığı düşünülen öteki dünyada yeni bir yaşama kavuşulacağına inanılmaktadır. Böyle bir inanç yapısının şekillendirdiği düşünce tarzı nedeniyle ölüm, bazı atasözlerinde kurtuluş olarak kabul edilir. Bu tür atasözlerinde genellikle kötü koşullar ile ölüm arasında bir karşılaştırma yapılır. Karşılaştırma neticesinde ölüm hadisesi tercih edilir. Bukarşılaştırmalarda atasözleri öğüt işlevi görür.

Sonuç

Netice itibariyle Türk ve Rus atasözlerinde ölümün, insanoğlunun yaşamında temel gerçeklerden biri olduğunu görüyoruz. Ölüm kavramını değişik başlıklar altında incelediğimizde neticeleri şu maddeler halinde toplayabiliyoruz:

- İnsanlar ölümün kaçınılmaz son olduğunu kabul etmektedirler ancak ölmekten de korkmaktadırlar.
- Ölüm, kaçınılmaz bir son olarak kabul edilse bile kaygı uyandırmaktadır.
- Ölümden kurtuluş yoktur. Bu nedenle kabullenme zaruridir.
- Ölüm, insana yaşadığı süre içinde yaptığı hataları düzeltmek için geriye dönme fırsatı vermemektedir.
- Atasözlerinde ölüm farklı anlamsal yapılarda da karşımıza çıkmaktadır.
- Ölüm, varoluşsal düzlemin değerleri arasında merkezi yerlerden birini işgal eder.
- Rus kültüründe ölüm, zor hayattan kurtaran, ruh ve bedeni ayıran agresif bir kadın şeklindedir.

Ölüm paremlerinin analizi, belirli semantik yapılarda aynı isimdeki kavramların temsil etmemizi sağlar. Ölüm kavramının mantıksal bölgesi “hiçlik” mantıksal kavramının alt kavramıdır, başka bir varoluşa (sonsuzluğa) geçmiş bir ruh fikrini ve farklı kılıklarda anlamsal yapılarını içerir: korku, kötülük, merdane duruş ve kabulleniş. Varlıkların sözlükbilimsel yorumunun bağıntılı ve her iki durumda da insan merkezli olması esastır.

Yaşam, bir kişinin dünyevi merkezde aldığı bir yolun görüntüsüdür ve tamamlanma anı, bir köprüden gerçekleştirilen yeni bir yaşamın başlangıcıdır. Yaşam boyunca, bir kişi ruhuna, nefisine sahip çıkarak ölüme hazırlanır.

Bu nedenle insanoğlu yaşadığı süre içinde hem zamanın değerini bilmeli hem de yaptıklarının sorumluluğunu taşımalıdır. Çünkü hayat dağa tırmanmak kadar zor, dağdan inmek kadar kolay ve hızlıdır.

Kaynakça

- Aksoy, Ö. A. (1984). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1 Atasözleri Sözlüğü*. Ankara: TDK.
- Aksoy, Ö. A. (2009). *Bölge Ağızlarında Atasözleri ve Deyimler I-II*. Ankara: TDK.
- Aksoy, Ö. A. (2013). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1*. İstanbul: İnkılap.
- Albayrak, N. (2009). *Türkiye Türkçesinde Atasözleri* 1140 s., İstanbul: Kapı
- Aryes, F. (1992). *Çelovek pered litsom smerti*. Moskova, 351.
- Bayevskiy, V. S. (2012). *Ekzistentsializm*. Vestnik Udmurtskogo universiteta. Seriya "İstoriya i filologiya", (4), 153-158.
- Dal, V. İ. (1994). *Tolkovyy slovar jivogo velikorusskogo yazıka: v 4 t.* – Moskova: Progress, Univers.
- Dal, V.İ. (1989). *Poslovitsı russkogo naroda* – Moskova: NNN., 584.
- İnan, A. (2006). *Tarihte ve Bugün Şamanizm*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Jukov, V.P. (1991). *Slovar russkih poslovits i pogovorok*, 4 e izd., Ispr. i dop. Moskova: Russkiy yazık, 543.
- Kierkegaard, S. (2009'a). *Etik/Estetik Dengesi*, Çev.: İbrahim Kapaklıkaya. İstanbul: Ağaç.
- Monten, M. (1992). *Opıtı. İzbrannıye proizvedeniya v 3-h tomah*. Tom 1 / Per. s fr. Moskova: "Golos", 384.
- Ojegov, S. İ. (1977). *Slovar russkogo yazıka*. – Moskova: Russkiy yazık.
- Örnek, S. V. (1971'a). *100 Soruda İlkelerde Din, Büyü, Sanat, Efsane*. İstanbul: Gerçek.
- Roux, J.P. (2002). *Türklerin ve Moğolların Eski Dini*, Çev. Aykut Kazancıgil. İstanbul: Kabalcı.
- Snegiryev, İ.M. (1996). *Slovar russkih poslovits i pogovorok; Ruskiye v svoih poslovitsah, N. Novgorod: "Russkiy kupets", "Bratya Slavyane"*.
- Şahiner, M. (2017). Kierkegaard'a Göre İmanın Gereği: Bireysel Varoluş. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (14), 290-303. DOI: 10.31834/kilissbd.345909
- Tan, N. (2017) Atasözleri Araştırmalarına Katkılar: Yedi Atasözü Üzerine, *Türk Dili, Yıl: 67, Sayı 788, Ankara*.
- Tanhan F. Arı İnci, F. (2009). *Ölüm Eğitimi*, Pegem Akademi, I. Baskı.

Elektronik kaynaklar

- Rus büyük tıbbi ansiklopedisi (1970)
<http://med.niv.ru/doc/encyclopedia/med/articles/2774/smert.htm>. [Erişim: 21.01.2021].
- <http://med.niv.ru/doc/encyclopedia/med/articles/2774/smert.htm>. [Erişim: 21.01.2021].
- <https://dal.slovaronline.com> [Erişim: 18.12.2020].
- <https://sozluk.gov.tr> [Erişim: 21.01.2021].
- <https://avidreaders.ru/book/poslovicy-i-pogovoroki-russkogo-naroda.html>. [Erişim: 25.02.2021].